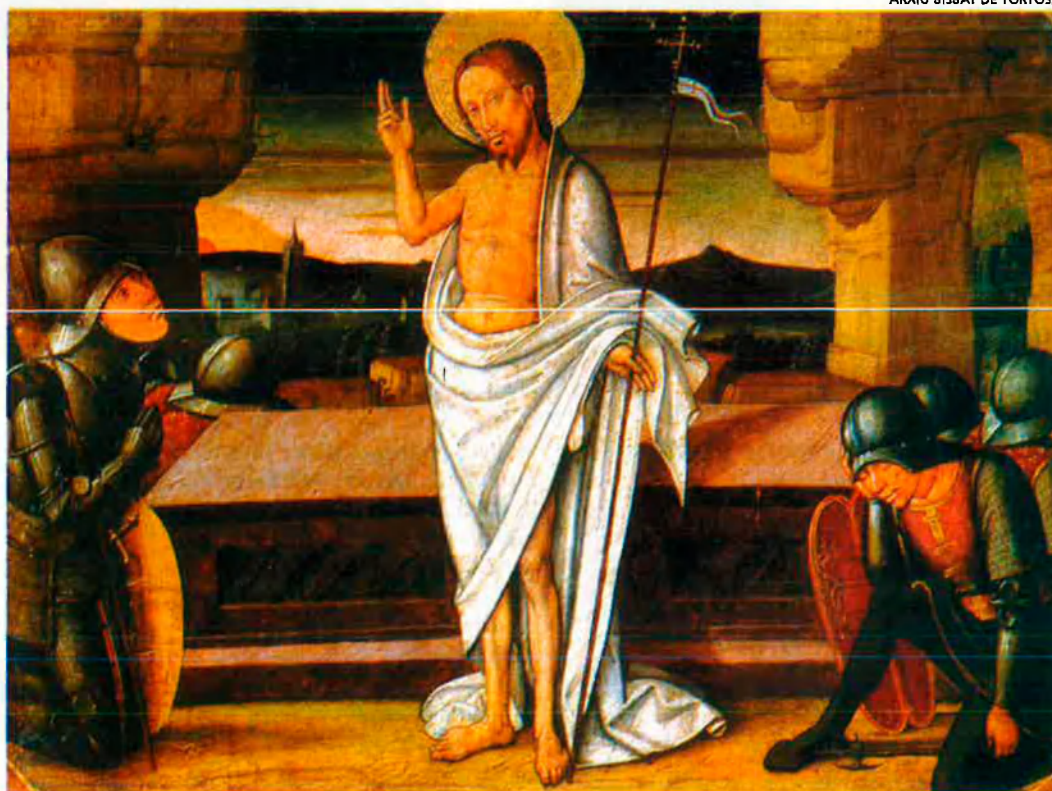

Els tresors de la diòcesi de Tortosa

ARXIU BISBAT DE TORTOSA

Amb motiu del 850 aniversari de la restauració de la seu episcopal, el Bisbat de Tortosa presenta l'exposició 'Fidei Speculum', un recull de més de dues-centes obres d'art que mostren la riquesa del patrimoni de la diòcesi.

'Resurrecció', obra del cercle d'artistes de Roderic d'Osona realitzada a finals del segle XV. La parròquia de Santa Maria de Morella, a la qual pertany aquesta pintura, és una de les esglésies que més obres d'art aporta a l'exposició.

Des de l'aparició de les primeres imatges cristianes, cap a l'any 200, l'art religiós i tota la iconografia que l'ha acompanyat des d'aleshores s'ha convertit en un dels llegats artístics més valuosos que ha deixat la història. De fet, les manifestacions artístiques vinculades al culte religiós representen una part fonamental en la història de l'art. L'enorme riquesa artística que s'amaga darrere dels murs de les esglésies és, però, poc coneguda pel gran públic. Algunes exposicions, a l'estil de "Las edades del hombre" o "La llum de les imatges", que va tenir un gran èxit a la ciutat de València, han tractat d'acostar a la societat els orígens, la importància i els continguts d'aquest llegat.

Precisament amb l'objectiu de recordar el valor d'aquestes obres d'art i de mostrar els orígens i l'evolució d'una cultura, eminentment cristiana, el Bisbat de Tortosa ha reunit en una exposició el més destacat del patrimoni artístic de la diòcesi, dins dels actes que commemoren el 850 aniversari de la restauració de la seu episcopal i els 400 anys de la consagració de la catedral.

"Fidei Speculum", mirall o reflex de la fe, és un recull de més de dos-cents objectes entre reliquiaries, calzes, creus, ornaments, llibres, còdexs, pintures i imatges procedents de les parròquies que formen l'actual diòcesi. L'exposició, un projecte de l'anterior bisbe de Tortosa i actual arquebisbe metropolità de Tarragona, Lluís Mar-

tínez Sistach, es distribueix en diferents etapes, seguint el fil conductor dels temps litúrgics d'Advent, Nadal, Quaresma, Pasqua i Temps Ordinari. Segons explica la comissaria de l'exposició i catedràtica d'art de la Universitat Rovira i Virgili, Emma Liano, "la pèrdua de gran part del patrimoni religiós a causa dels conflictes bèl·lics ha fet que les obres conservades fins l'actualitat presenten seriosos desequilibris que impedeixen una ordenació cronològica". "Així per exemple -afirma Emma Liano-, davant l'abundància de manuscrits i peces de plata, la pintura resulta escassa i l'escultura no arquitectònica, quasi inexistent. Per aquest motiu hem preferit un plantejament que recorre les celebracions més importants

de l'Any Litúrgic. D'aquesta manera s'intenta oferir una informació visual de la temàtica religiosa, amb objectes artístics i documents de qualsevol època, d'acord amb la seva funció i no pas amb la cronologia."

La majoria de les obres exposades pertanyen a les parròquies del Maestrat i els Ports, unes comarques tradicionalment més vinculades a la església que les del nord de la diòcesi, que encara avui dia mantenen un anticlericalisme bastant arrelat. La tria d'aquestes obres ha estat el resultat d'un estudi molt acurat del patrimoni que pertany a cadascuna de les parròquies de la diòcesi. Segons Joaquim Iturat, col·laborador científic de l'exposició, "tot i que ja es coneixien pràcticament totes les pertinences de les parròquies, amb el rebombori que va provocar la guerra civil moltes obres d'art, o parts d'elles, van anar a parar a Madrid i s'ha hagut de fer un treball de reconeixement per identificar-les. Només per posar un exemple, fins ara es pensava que les polseres del retaule de Catí pertanyien a una església castellana."

Entre les més de dues-centes peces que s'exposen al llarg de la nau esquerra de la catedral, destaquen pel seu valor artístic i històric el quadre *La Visitació*, pintat per Joan Reixach al segle XV, procedent de la parròquia de Santa Maria de Morella; el tapís del Sant Sopar del segle XV, de Tortosa, i el quadre *Resurrecció*, de Roderic d'Osona pintat a l'últim terç del segle XV, també de Morella. Pel que fa a les peces rituals, es poden veure el calze i la creu del

ARKIU / BISBAT DE TORTOSA

papa Luna, de Peníscola, la caixa custòdia processional de Traiguera, del segle XV, el copó també del segle XV de Castell de Cabres, la custòdia de Gaspar Santalínea del segle XVI, de Vinaròs, o la casulla del Corpus de la Salzedella, elaborada per brodatadors valencians al segle XVIII i feta amb seda natural blanca amb brodat d'or, plata i sedes de colors. Però possiblement, una de les peces més importants de l'exposició és la creu processional de Sant Mateu, que s'exposa al públic per primera vegada i que va ser realitzada el 1397 en un obrador d'aquesta localitat, considerada un dels centres de producció artística més important de l'època.

L'exposició *Fidei Speculum* ha suposat també la restauració d'al-

gunes peces que es trobaven en un estat de conservació delicat. "Aquesta mostra –comenta Iturat– no només és important pel seu contingut, sinó pels treballs de neteja de l'orfebreria i per la restauració d'algunes obres, com la creu processional de Peníscola, del segle XVI, la casulla de la Salzedella, la taula del Descendiment de Morella o el retaule de Catí, entre d'altres". L'exposició, que es podrà visitar fins el 30 de juliol, està presidida pel retaule major de la catedral de Tortosa, una obra anònima iniciada a partir del 1351 elaborada amb fusta tallada, policromada i daurada.

La part menys atractiva, però de més valor des del punt de vista històric, és el conjunt de còdexs i pergamins que s'exposen a la sagristia barroca de la catedral, entre els quals destaca la *Consuetas*, un gruixut volum del segle XIV que relata la manera en què es portaven a terme les celebracions religioses i fins i tot detalls curiosos per a algunes festivitats. El *Missal de Sant Ruf* o el pergami de la consagració de la primera catedral de Tortosa, tots dos del segle XII, són els manuscrits més antics que es conserven a l'Arxiu Capitular de Tortosa, un arxiu que conserva també una gran quantitat de còdexs sobre llibres litúrgics, obres de teologia, autors clàssics, tractats de medicina, etc.

Una diòcesi singular. Des de Margalef fins a Alcalà de Xivert, la diòcesi de Tortosa abraça algunes comarques de Castelló i d'altres de Tarragona, un fet que li atorga, si més no, una circumstància singular. Els límits de la

A l'esquerra, creu processional de la parròquia de Sant Mateu realitzada als tallers de la població a finals del segle XIV. A sota, el 'Tapís del Sant Sopar', de la catedral de Tortosa, que data del segle XV. Està elaborat amb lli, llanes, seda i or.

ARKIU / BISBAT DE TORTOSA

A l'esquerra, caixa custòdia processional de la parròquia de l'Assumpció de Traiguera, realitzada per Joan Olcina el 1415. A la dreta, casulla del Corpus de la Salzedella. Aquesta peça, elaborada amb seda natural blanca amb brodats d'or, plata i sedes de colors, ha estat restaurada per a l'exposició.

ARXIU / BISBAT DE TORTOSA

diòcesi, tal com la coneixem avui dia, quedaren fixats el mes de juliol de 1960, en virtut d'un concordat subscrit entre la Santa Seu i el govern espanyol el 27 d'agost de 1953 amb l'objectiu d'ajustar, de manera progressiva, els límits diocesans amb els límits de les províncies. D'aquesta

manera, les comarques castellenques que pertanyien a la diòcesi de Tortosa (que arribava fins a Almenara), a excepció de la majoria de pobles del Maestrat i els Ports, van passar a la nova diòcesi de Sogorb-Castelló, i les parròquies que estaven dins dels límits de la província de València quedaren desmembrades de l'antiga diòcesi de Sogorb i passaren a la de València. Des d'aleshores, aquesta divisió ha generat algunes polèmiques, sobretot entre els dirigents polítics valencians. Des de Castelló algunes veus apunten a la necessitat d'unir tots els pobles valencians que formen part de la diòcesi de Tortosa amb la de Sogorb-Castelló de cara a una millor vertebració del país. Des de Tortosa, en canvi, argumenten que la divisió eclesiàstica actual és molt més antiga i més real des del punt de vista sociològic. Tret d'alguns intents polítics, sense gaire èxit, per can-

viar aquesta divisió, la posició de l'església no preveu moviments a curt termini. De fet, l'exposició "Fidei Speculum", que han visitat tant polítics valencians com catalans, ha volgut ser un reflex de normalitat.

Rosanna Melià

ARXIU / BISBAT DE TORTOSA

PUBLICACIONES DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Cinc segles i un dia
Salvador Albiñana, ed.
400 pp. - 5.000 PTA.

R.U.E.
Òrgano de la Federación
Universitaria Escolar

Salvador Albiñana i
M. Fernanda Mancoche, coord.
Edició facsimilar de la revista
(nùms. 1-7) amb estoig de tela
156 pp. - 5.000 PTA.

C/ Arts Gràfiques, 13 - 46010 València - Tel. 963 864 115 - <http://www.uv.es/publicacions> - publicacions@uv.es